

Verlag

Tweede Inspiratiesessie
bouwen aan pedagogische community's
- van curatie naar preventie -
jeugdhulp en sociaal werk trekken samen op
Stadskantoor Utrecht

Jeugdzorg en sociaal werk kunnen elkaar versterken en samen meer preventie bewerkstelligen. Bijvoorbeeld door gezamenlijke combinaties van professionele en vrijwillige inzet. Dat is de belangrijkste conclusie van de tweede Inspiratiesessie “Bouwen aan pedagogische community’s” die de Associatie voor Jeugd en Verdiwel op 8 februari organiseerden.

Combinaties van professionele en vrijwillige inzet in het sociaal domein zijn effectief en efficiënt. In de jeugdhulp blijkt dat uit de ervaringen van Jouw Ingebrachte Mentor (JIM). In het sociaal werk is die gecombineerde inzet een kernkwaliteit. Greet Bouman belichtte acht praktijkvoorbeelden uit haar eigen organisatie Stimenz, waaronder Opstap, Hfftig en MaatjesApeldoorn. Stimenz biedt ook Home-Start aan. Deze aanpak wordt al jaren zowel in de jeugdhulp als in het sociaal werk uitgevoerd.

Die combinatie van professionele en vrijwillige inzet sluit goed aan bij wat steeds meer burgers vinden: ‘Alles wat je voor mij doet, maar niet met mij doe je tegen mij’. Communicatiestrateg Ferenc van Damme betoogde dat de digitale revolutie resulteert in een nieuwe, egalitaire wereld met mondige burgers die zichzelf snel en effectief kunnen organiseren. Maatschappelijke organisaties kunnen volgens Van Damme veel meer inspelen op de vitaliteit van de samenleving. Bijvoorbeeld door burgers niet alleen te beschouwen als consument, maar ook als ‘coproducent’ van voorzieningen.

Zes groepen deelnemers brainstormden over mogelijke innovaties en elke groep presenteerde er twee. Variërend van een gezamenlijke inzet van vrijwilligers tot een proeftuin of een vrijplaats met een faciliterende cultuur en veel ruimte voor burgers. Een schat aan innovatieve ideeën om als jeugdhulp en sociaal werk samen de slag van curatie naar preventie te maken.

Een wereld te winnen!

Tijdens deze inspirerende bijeenkomst kwamen vertegenwoordigers uit het sociaal werk, sociale wijkteams en specialistische jeugdzorg samen om na te denken over de inzet van de pedagogische community's en vrijwilligers bij complexe vraagstukken waar we in de zorg voor jeugd voor staan.

De bijeenkomst wordt geopend door Marenne van Kempen, bestuurslid van de Associatie voor Jeugd en directer-bestuurder van Stichting Lokalis, een organisatie voor ambulante basishulp voor jeugd en gezinnen in Utrecht. Zij geeft aan dat het in deze

bijeenkomst gaat over het versterken van de samenwerking in de sociale basis. Op haar vraag wie een cijfer 7 of hoger zou geven voor de samenwerking tussen sociaal werk, jeugdhulp en anderen steken vijf van de ongeveer veertig deelnemers hun hand op. Er valt dus nog een wereld te winnen!

Van Kempen blikt terug op de eerste Inspiratiesessie, die op 5 oktober plaats vond in De Observant in Amersfoort. Tijdens deze bijeenkomst verzorgde Suzanne de Ruig van Stichting JIM een presentatie over Jouw Ingebrachte Mentor (JIM). JIM is een vertrouwenspersoon en ambassadeur van de jongere en vertegenwoordigt hem of haar richting ouders en professionals.

Else Leih, bestuurslid van Verdiwel en directeur van Participe Alphen aan den Rijn presenteerde de “Maatschappelijke Business Case Jongerenwerk” die de Hogeschool van Amsterdam met acht welzijnsorganisaties uitvoerde in opdracht van het ministerie van VWS. Met deze Business Case is aangetoond dat je met de inzet jongerenwerk jaarlijks 45 miljoen euro op zorg kunt besparen. Samen met communicatiestrateg Ferenç van Damme gingen de deelnemers op zoek naar een nieuw samenspel tussen jeugdhulp en sociaal werk.

De energie die tijdens deze bijeenkomst los kwam heeft geleid tot deze tweede Inspiratiesessie.

Home Start en andere maatjesprojecten

Greet Bouman is voorzitter van Verdiwel en directeur-bestuurder van Stimenz, een organisatie die sociaal werk uitvoert in Apeldoorn en op de Veluwe. Voor die tijd werkte ze tien jaar als bestuurder in de jeugdzorg. ‘Destijds had ik weinig zicht op het sociaal werk, maar nu zie ik de verbinding,’ zegt Bouman. ‘Vanuit een eigen visie en knowhow werken we aan een gezamenlijke visie.’

Kenmerkend voor sociaal werk is de gecombineerde inzet van – veelal getrainde – vrijwilligers en professionele krachten. ‘Mijn organisatie heeft 180 professionals en ongeveer 900 vrijwilligers,’ zegt Bouman. ‘Eigenlijk is het aantal nog hoger, want in allerlei activiteiten – met name in het jongerenwerk – nemen deelnemers ook taken voor hun rekening. Daardoor zijn zij niet alleen consument, maar tevens medeproducent van sociaal werk.’ Bouman belicht een aantal voorbeelden van combinaties van professionele en vrijwillige inzet ofwel: informele en formele ondersteuning.

1. **Opstap** ondersteunt jonge kinderen van vier tot zes jaar bij hun (taal)ontwikkeling. Professionals en vrijwilligers samen. Ouders oefenen met hun kind. Hierdoor vergroten kinderen hun kansen op school. “Opstap” versterkt de band tussen ouders en kinderen. Ouders zelf ontwikkelen zich, doordat ze meedoen aan themabijeenkomsten en door begeleiding krijgen vanuit Opstap. De diploma-uitreiking aan de ouders is een feest!
2. **InHuis** verbindt gezinnen in Apeldoorn met elkaar. Soms loopt het even niet zo lekker in een gezin, om wat voor reden ook. Een steungezin kan dan uitkomst bieden. Dat steungezin kan bijvoorbeeld een van de kinderen een dag of dagdeel opvangen, zodat haar of zijn ouders wat rust krijgen. Of leuke dingen met die kinderen doen, zodat ze extra aandacht krijgen. Zo wordt het andere gezin ontlast.
3. Bij **Hfftig** worden jeugdigen in de leeftijd van dertien tot drieëntwintig jaar die vastlopen gekoppeld aan een volwassen coach voor een steuntje in de rug. De jeugdigen krijgen meer zelfvertrouwen en meer zelfredzaamheid, een groter netwerk, leren beter omgaan met geld en met hun vrije tijd en krijgen hulp bij het vinden van werk. Daarnaast helpt “Hfftig” mee om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen.

4. Bij **Stimenz Werkt** combi professional en peers: helpen professionals en 'peers' (vrijwillige leeftijdgenoten) jongeren met dagbesteding, terugkeren naar school of werk.
5. **MaatjesApeldoorn** heeft maatjes voor verschillende levensgebieden. Als maatje onderneem je activiteiten met de deelnemer om anderen te ontmoeten, de Nederlandse taal verbeteren, begeleiding bij ziekte te krijgen, samen te sporten, je netwerk uit te breiden of sociale activiteiten te ondernemen. Dit traject duurt meestal een jaar.
6. **Project Talent** is bedoeld om mensen die een bijstandsuitkering krijgen, toe te leiden naar dagbesteding, werkervaring of een betaalde baan. Vaak zijn de talenten die deze mensen hebben jarenlang onderbelicht geweest door zichzelf en door instanties. Bij Project Talent worden zij geholpen hun talenten te ontwikkelen en in te zetten voor de samenleving. Ook kunnen ze gebruik maken van participatieplekken.
7. **Seniorenvoorlichting** wordt aangeboden aan alle ouderen (70+) in gemeente Apeldoorn. Veel ouderen zijn niet bekend met of vaardig in de regelingen en voorzieningen die er voor hen zijn. Tijdens een eenmalig, vooraf aangekondigd huisbezoek geven getrainde (oudere) vrijwilligers voorlichting over regelingen, voorzieningen en diensten. Desgewenst geven ze ook gerichte informatie en advies.
8. **Home-Start** ondersteunt ouders bij de opvoeding van hun kinderen. Ervaren en getrainde vrijwilligers bieden ondersteuning, praktische hulp en vriendschap aan ouders met ten minste één kind tot zeven jaar. Bouman vertoont een video waarin we kennis maken met twee ouders, die een steuntje in de rug krijgen van getrainde vrijwilligers die ervaring heeft met opvoeden, ouders een luisterend oor bieden, een steuntje in de rug, vertrouwen en tips geven over praktische zaken voor het gezin. Home-Start wil hiermee voorkomen dat alledaagse opvoedvragen uitgroeien tot ernstige en langdurige problemen. Zelf was Bouman bestuurslid van Home Start. Er zijn zowel organisaties voor sociaal werk als voor jeugdhulp die Home-Start aanbieden.
Filmpje Home-Start: <https://www.youtube.com/watch?v=k7PEiGI70EE>

'Alles wat je voor mij doet, maar niet met mij doe je tegen mij!'

Omdat bijna alle deelnemers aan de tweede Inspiratiesessie voor het eerst meededen, hield Ference van Damme opnieuw een inleiding over de digitale revolutie die resulteert in een nieuwe, egalitaire wereld. 'Ik weet niets van jullie vakgebied maar herken jullie zoektocht naar een nieuw samenspel, zoals we dat ook zoeken in het openbaar bestuur,' zegt Ferenc van Damme communicatiestrateg, dwarsdenker en beleidsontwikkelaar Participatie bij de provincie Overijssel.

Dat nieuwe samenspel is volgens hem nodig, omdat de hele samenleving snel verandert. Hij citeert professor Rotmans: 'Dit is geen tijdperk van veranderingen, maar een verandering van tijdperken'. Er is sprake van een digitale revolutie, waardoor vrijwel iedereen kan profiteren van allerlei vormen van informatie. Google, Netflix, Facebook en Spotify zijn in korte tijd megagroot geworden. Dat geldt ook voor Buurtzorg, Airbnb en Uber. De 'oude' hiërarchische wereld van zuilen en klassen die statisch en voorspelbaar was, maakt volgens Van Damme plaats voor een 'nieuwe', egalitaire wereld die draait om netwerken en individuen, die dynamisch en onvoorspelbaar is, waarde aandacht voor immateriële zaken groeit en veranderingen zich steeds sneller voltrekken. We zijn steeds minder lid van politieke partijen, omroepen en verenigingen en gaan steeds meer 'zwermen'. Dat geldt vooral voor de jongere generaties. Opvallend is dat steeds meer mensen vinden dat Nederland 'de verkeerde kant op gaat' (43% in 2007 en 57% in 2018), dat het vertrouwen in de politiek en in de pers daalt (resp. 74 en 78% in 2018). In de top 3 van 'meest onbetrouwbare beroepen' staan bankiers

op de eerste plaats, politici op de tweede en ambtenaren op de derde. Steeds meer burgers vinden: 'Alles wat je voor mij doet, maar niet met mij doe je tegen mij!'

Gebruik vitaliteit van de samenleving

Wanneer organisaties niet op deze ontwikkelingen inspelen, doen ze er straks niet meer toe en zullen ze verdwijnen. Om draagvlak te krijgen of mensen mee te krijgen, moet je ze volgens Van Damme in een zo vroeg mogelijk stadium bij jouw initiatief of aanpak betrekken en mee laten doen. In dat opzicht is JIM interessant omdat die goed aansluit op wat de jongere zelf wil. De aansluiting van formele op informele hulp past goed bij de nieuwe wereld.

Wat volgens Van Damme goed werkt, is 'innerlijke overtuiging en passie, authenticiteit, kwetsbaarheid, helderheid/openheid, lef, gezond verstand en vooral ècht samen'. En een echte participatiesamenleving, waarin inwoners naast politici en professionals scheppers van instituties en voorzieningen zijn. 'Jullie werken toch vanuit je passie? Waar het om gaat is dat we ruimte moeten geven aan de vitaliteit van de samenleving. Daarvoor is een urgente en radicale paradigmashift nodig. De bal ligt bij jullie. Jullie moeten jezelf niet opheffen, maar opnieuw uitvinden!'

Van Damme zegt dat hij geen voorstander is van radicale verandering, van 'alles moet anders'. Verstandiger is het ruim baan te geven aan experimenten die geen grote risico's voor de klant met zich meebrengen. Zo zou je in 40 procent van je aanbod kunnen experimenteren en in 60% het reguliere werk voortzetten. Dat is volgens hem de ideale mix. Hij pleit voor kleine, behapbaar experimenten die de systeemwereld niet in paniek brengen en waarvan geleerd kan worden. Bestuurders moeten die experimenten goed faciliteren. Professionals moeten de tijd en middelen krijgen die zij daarbij nodig hebben.

In een paradigmashift is altijd sprake van tegenwerkende krachten. Ook van mensen die zeggen voor te zijn, maar die in werkelijkheid toch

blokkades opwerpen of afwachten. Hij wijst op de paradoxale situatie dat bijna iedereen in de sector Jeugdhulp vindt dat kinderen en jongeren het best in hun vertrouwde omgeving kunnen worden geholpen. Maar in werkelijkheid stijgt het percentage jongeren dat in een gesloten jeugdinstelling verblijft.

Klant als schepper van voorzieningen

Als je als organisatie voor jeugdhulp of sociaal werk je klanten de positie wilt geven van 'scheppers van instituties en voorzieningen', als 'coproducent' naast professionals, hoe pak je dat dan aan?

Volgens Van Damme dien je dan per project of thema een vier denkstappen te nemen.

1. **Waarom?** Waarom willen we eigenlijk interactie met de mensen? Snappen alle betrokkenen waarom we dit doen? Waarom zit dit onderwerp op welke positie op de 'Participatieladder'?
2. **Wat?** Wat zijn de 'spelregels' in dit geval? Wat is wiens rol, houding, mandaat en verantwoordelijkheid? Wat is het verwachtingsmanagement?
3. **Wie?** Met wie willen we deze klus gaan klaren? Inwoners of partners zijn niet één soort mensen. Wie ben jij? Belevingswerelden van anderen? Doelgroepsegmentatie!

4. **Hoe?** Je kunt pas echt bepalen hoe je het gaat doen na het bewust doorlopen van de bovenstaande stappen. Een eerdere keuze voor 'gedegen' of 'ludieke' aanpakken is vaak verspilling van geld en energie.

Volgens Van Damme moet je niet in gevecht gaan met de systeemwereld. Die kun je moeilijk veranderen. 'Zoek ruimte voor experimenten en ga het gewoon doen!' De houding die je zaait, zul je oogsten. Van Damme ziet een direct verband tussen bestuursstijlen en vormen van participatie. Hoe opener de inhoudelijke bestuursstijl is, hoe groter de invloed van de participant.

- Een gesloten, autoritaire bestuursstijl biedt participanten geen enkele rol.
- Bij een open autoritaire stijl is de participant toeschouwer, ontvanger van informatie of informant.
- Bij een delegerende stijl is de participant medebelisser.
- Bij een samenwerkende stijl is de participant samenwerkingspartner.
- En bij een faciliterende bestuursstijl is de participant initiatiefnemer, beleidseigenaar en/of bevoegd gezag.

Ook voor innovaties in het sociaal domein geldt: betrek de klant of bewoner daarbij!

Twaalf innovatieve ideeën

Na de inleiding van Van Damme gingen de deelnemers in zes groepjes aan de slag met een opdracht: zet tien innovatieve ideeën op een rij. En vervolgens: kies daaruit de twee beste. Daarna pitchte een deelnemer van elk groepje hun beste twee. De groepjes waren naar regio's ingedeeld.

Groep 1

Jessica van der Bilt-Wulder en Brechje Munnik van Stichting Netwerk uit Hoorn, Albert Rechterschot en Floortje Valk van Pluspunt in Zandvoort, Margot van der Wart van Kenter Jeugdhulp in Haarlem.

1. Meer werken met vrijwilligers, vooral maatjes. Het welzijnswerk doet dat op grote schaal, de jeugdhulp kan die ervaring goed gebruiken.
2. Samen ervaringsdeskundigen als vrijwilligers inzetten in jeugdhulp. Ook met ervaringsdeskundigen heeft het welzijnswerk ruime ervaring.
 - De zaal ziet het tweede idee als het meest kansrijk.

Groep 2

Ank Jeurissen van SWV Sterk VO in Utrecht, Evelien Ribbens van MENS De Bilt, Lisette van der hOeve van gemeente De Bilt, Brenda Ruyhters van Pluryn/Intermetzo in Utrecht, Marenne van Kempen van Lokalis in Utrecht, Rutger Hageraats van het Nederlands Jeugdinstituut in Utrecht, Quirien van der Zijden van de Associatie Wijkteams in Utrecht.

1. Breng mensen met een hulpvraag in contact met ervaringsdeskundigen en faciliteer dat zij elkaar kunnen helpen.
2. Werk vanuit de doelgroep, maak maatschappelijke problemen bespreekbaar, stel informatie beschikbaar, democratiseer kennis, organiseer gespreksarena's voor burgers ('onderheid'), vertegenwoordigers van de overheid en professionals en kijk wie met een maatschappelijk probleem aan de slag willen.
 - De zaal is het meest enthousiast over het tweede idee.

Groep 3

Eufride Klein Rouweler, Stichting Perspectief in Beuningen, Yvonne Kuijpers van de gemeente Beuningen, Erik de Rooi van Farent in 's-Hertogenbosch, Robert Tops van Cordaad Welzijn in Veldhoven, Mieke Pirson van AMW-ML in Weert, Myriam van Corler van Sterk Huis in Tilburg en Bernadette van Oers van GGD Westbrabant in Breda.

1. Jeugdhulp en sociaal werk zouden één taal moeten spreken richting kind en gezin. Het eigenaarschap moet bij de gezinnen liggen.
2. Financiële structuren moeten beter op elkaar aansluiten. Nu worden organisaties per casus betaald. Voor de klant kan het het best zijn als zij of hij wordt overgedragen naar een andere organisatie. Daar zou een overdrachtswaardering moeten komen.
 - De zaal ziet het eerste idee als het meest kansrijk.

Groep 4

Lucien Peeters van Forte Welzijn in Groesbeek, Greet Bouman van Stimenz in Apeldoorn, Corine Volleberg van Welzijn MensenWerk in Meppel, Mariska Bloemberg van het CJG in Meppel, Carla Venema en Harold Meerveld van ZorgDat in Harderwijk en Michael Thomas van Stichting Sociale Wijkteams in Amersfoort.

1. Maak meer gebruik van digitalisering (bijvoorbeeld om veel jongeren te bereiken) en nieuwe technologieën, zoals zelfsturende rollators.
2. Een vrijplaats beginnen, een proeftuin met een faciliterende cultuur: intern én extern. Burgers moeten daar meer ruimte krijgen.
 - De zaal ziet het eerste idee als het meest kansrijk.

Groep 5

Elgithe Bos van Spirit in Amsterdam, Kees Neefjes van Verdiwel, Marleen Beumer van Ouder- en Kindteams in Amsterdam, Renata Fideli en Monique Kuik van MeerWaarde in Haarlemmermeer, Paul van der Linden en Riny Slagt van Tirade Vitree in Lelystad.

1. Organisaties kunnen belemmerend werken bij het helpen van bewoners. We moeten veel meer gebruik maken van data, breder kijken naar hun problematiek en naar meer domeinen.

- Gebruik gebouwen als ontmoetingsplek.
2. Een proeftuin beginnen in Haarlemmermeer voor een betere samenwerking tussen jeugdhulp en sociaal werk.
 - De zaal ziet het eerste idee als het meest kansrijk.

Groep 6

Vigdis van der Giessen van de HefGroep in Rotterdam, René Verkuyl en van Kwadraad in Gouda, Truus van Tiggelen van Xtra Welzijn in Den Haag, Jurensli Willems van Leerhuis Xtra in Den Haag, Gerrit Jan Hoogeland en Ria van der Plas van Cardea in Leiderdorp.

1. Een pilot waarbij voor vijf klanten met zwaardere problematiek gezocht wordt naar informele oplossingen waarbij de klant de regie krijgt. De trajecten die de klanten doorlopen worden gevolgd en beschreven.
2. We doen veel, maar nemen soms te weinig tijd om thema's en aanpakken goed door te denken. Dat gaan we meer doen.
 - De zaal ziet het eerste idee als het meest kansrijk, maar is ook voorstander van meer tijd voor reflectie!

Hoe verder?

Na deze pitches concluderen Van Damme en gespreksleider Berthe Peerenboom dat deze twaalf innovatieve ideeën een mooie oogst van deze tweede inspiratiesessie zijn. Er is zit veel energie en de deelnemers zien grote meerwaarde in het bij elkaar brengen van sociaal werk en jeugdhulp. 'Hoe gaan we verder?' vraagt Peerenboom aan de zaal. In ieder geval gaan de groepen met elkaar aan de slag met hun innovatieve ideeën. De deelnemers geven aan graag op de hoogte te blijven van de ervaringen van de groepen. Over hoe de ervaringen gedeeld zouden kunnen worden zijn de meningen verdeeld. Er wordt een whatsapp groep geopperd, het gebruik van sociale media zoals linkedIn of een aparte website.

Uiteindelijk komen we tot de afspraak dat we elk half jaar een bijeenkomst organiseren om de ervaringen van de groepen en andere actuele thema's met elkaar te bespreken. Daarnaast zal door de associatie voor Jeugd en Verdriel nagedacht worden over de mogelijkheid om een platform te creëren voor het uitwisselen van ervaringen.